

Nr 97.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1933 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till stöd åt hantverket jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 17 mars 1933 dagtecknad proposition, nr 221, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag föreslagit riksdagen *dels* besluta, att en särskild statlig lånefond, benämnd »lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare», skall inrättas, från vilken fond — som skall förvaltas av statskontoret — må av kommerskollegium beviljas ackordslån och förlagslån till hantverkare och idkare av mindre industri i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder; *dels* såsom kapital för nämnda fond å riksstaten för budgetåret 1933/1934 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Statens utlåningsfonder» anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av lånemedel; *dels*, vid bifall härtill, höja den i statsverkspropositionen upptagna inkomstiteln »Övriga lånemedel» med motsvarande belopp; *dels ock* till bestridande av kostnaderna för den med beviljandet av ackords- och förlagslån åt hantverkare m. fl. förbundna verksamheten under riksstatsens tionde huvudtitel för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

I skrivelse den 21 januari 1933 har styrelsen för Sveriges hantverksorganisation hemställt, att Kungl. Maj:t ville avlåta proposition till riksdagen om anvisande av ett anslag av 2,000,000 kronor, att på förmånliga villkor utlämnas såsom stödlån åt hantverksmästare, mindre industriidkare och därmed jämställda företagare.

Över berörda framställning har kommerskollegium den 18 februari 1933 avgivit infortrat utlåtande. Vid detta utlåtande äro fogade dels en från styrelsen för Sveriges hantverksorganisation till kollegium ställd, kompletterande skrivelse i förevarande ämne ävensom en av styrelsen uppgjord sammanställning över depressionens verkningar inom hantverket och behovet av stödlån åt dess utövare, dels ock särskilda av Sveriges bageriidkareförening, Sveriges smides- och mekaniska verkstadsidkares riksförbund samt Sveriges tapetseraremästares centralförening till kolle-

gium ingivna skrivelser, däri dessa organisationer förklarar sig förorda det av hantverksorganisationens styrelse väckta förslaget.

Sedan statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret tillstyrkt vidtagande av åtgärder i förevarande syfte, har kommerskollegium överlämnat förslag till närmare bestämmelser för en lånerörelse i form av ackords- och förlagslån.

Kommerskollegium har förordat, att särskilda stödåtgärder från statens sida måtte vidtagas för beredande av hjälp åt hantverkare och idkare av mindre industri, som på grund av krisen råkat i ekonomiskt betryck. Dessa stödåtgärder borde enligt kollegii mening ske i form av tillhandahållande av lån åt vederbörande.

Härutinnan har kommerskollegium föreslagit, *antingen* att den nuvarande hantverksslånefonden, från vilken för närvarande lån beviljas endast för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap, utbygges till att jämväl omfatta utlämnande av lån till rörelsekapital, för vilket ändamål fonden borde ökas med 350,000 kronor, *eller ock* att, i likhet med vad förlidet år beslöts till förmån för jordbrukets utövare, en särskild lånefond å förslagsvis en miljon kronor upprättas för medgivande av lån dels till förlagskapital, dels ock till främjande av ackordsuppgörelser mellan hantverkare och deras borgenärer.

Departementschefen har för egen del uttalat, att staten icke bör undandraga sig att i den utsträckning så lämpligen låter sig göra medverka till att stöd lämnas dem, som visa sig vara i trängande behov av bistånd och kunna anses förtjänta därav. Departementschefen har därvid förutsatt, att den stödaktion, som igångsättes, blir allenast av temporär natur, och att densamma kommer att avvecklas, så snart det nuvarande krisläget så medger. Vad angår formen för statens ingripande, har departementschefen ansett kommerskollegii alternativa förslag om uppläggande av en särskild fond för ackords- och stödlån innebära den mest effektiva hjälpen och därför anslutit sig till detsamma.

Rörande de närmare bestämmelserna för ifrågavarande lånerörelse har departementschefen lämnat följande redogörelse för kommerskollegii förslag:

Det förslag till närmare bestämmelser för en lånerörelse enligt sistnämnda alternativ, som av kommerskollegium upprättats, bygger, i vad angår låneformerna, väsentligen på kungörelsen den 30 juni 1932 om ackordslån och stödlån till jordbrukare och förutsätter i enlighet härmed två slag av lån, nämligen dels *ackordslån* för underlättande av ackord, dels *förlagslån* för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för anskaffande av kapital, som för rörelsens fortsatta bedrivande oundgängligen erfordras. Huvudvikten i den planerade lånerörelsen kommer enligt kollegii mening under alla förhållanden att läggas å lånen av den senare kategorien, vilka torde komma att taga i anspråk den ojämförligt största anparten av de medel, som kunna komma att ställas till förfogande för ändamålet.

Enligt kommerskollegii förslag bör maximibeloppet för lån av såväl det ena som det andra slaget utgöra 3,000 kronor, dock att ackordslån, där rörelsens omfattning eller andra särskilda omständigheter det för-
anleda, bör kunna utgå med högre belopp, högst 5,000 kronor. Kollegium föreslår vidare, att den rörelse, som skall kunna ifrågakomma till er-
hållande av understöd genom lån, såsom regel bör hava ägt bestånd i
mer än två år, varvid den avgränsande tidpunkten satts till den 1 januari
1931. För lån, som lämnas, skall enligt kollegii förslag ställas säkerhet,
som av den lånebeviljande myndigheten godkännes. För de första två
åren efter låns utbekommande föreslås amorteringsfrihet. Därefter sker
återbetalning med en femtedel årligen under nästföljande fem år. Å
lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen efter 4.5
procent.

Beträffande säkerhetens beskaffenhet har kommerskollegium åberopat
följande av den för motsvarande lån till jordbrukare tillsatta »central-
nämnden för ackords- och stödlåneärenden» gjorda uttalande:

»Såsom rimliga minimikrav på säkerhetens beskaffenhet synes kunna
uppställas

a) beträffande fastighetsinteckning, att den ligger inom 85 procent av
nu gällande taxeringsvärde (därest uppskattade värdet är högre än 85
procent av taxeringsvärdet, bör dock inteckning liggande inom uppskatt-
ningsvärdet kunna godtagas);

b) beträffande inventarieinteckning, att densamma ligger inom upp-
skattade värdet å inventarierna;

c) beträffande borgen, att borgensmännen åtminstone tillsammans an-
ses goda för lånebeloppet (även borgen av endast en person, som anses
vederhäftigt för beloppet, läser kunna godkännas).

I fall, där låntagaren icke kan prestera säkerhet av ett av dessa slag,
som synes betryggande, men säkerhet av annat slag jämväl kan lämnas,
bör sådan krävas. Exempelvis kan det understundom vara påkallat att
en svag fastighetsinteckning förstärkes med inventarieinteckning.

Om ej ens härigenom säkerhet, som fyller ovannämnda minimikrav och
täcker lånebeloppet, kan åstadkommas, får emellertid icke lånet utan
vidare avslås, såvitt dock någon säkerhet kan lämnas. Men i sådana
fall läser man hava anledning att med alldeles särskild noggrannhet
pröva låntagarens personliga förutsättningar, och huruvida sannolikhet
verkligen föreligger för att han, om lånet beviljas, skall kunna fortsätta
sitt jordbruk och göra rätt för sig.

Slutligen kan framhållas, att kraven på säkerhet böra vara något större
i fråga om högre lånebelopp än i fråga om lån på obetydliga summor,
samt att säkerhet skall presteras jämväl för sådana stödlån, som helt
skola återbetalas genom förbättringsarbete.»

I anslutning härtill har kommerskollegium anfört i huvudsak följande:

Kollegium hade för sin del ej något att erinra mot att de av central-
nämnden gjorda uttalandena vunne tillämpning jämväl vid prövning av
ansökningar om ifragavarande lån. Alldeles särskild hänsyn måste gi-
vetvis tagas till de garantier för lånebeloppets återbetalning, som syntes
vara att finna i sökandens personliga kvalifikationer, hans vilja att göra
rätt för sig, hans skötsamhet och yrkesskielighet. I fråga om de olika
säkerhetsformerna ville kollegium härutöver blott framhålla, att insti-
tutet inventarieinteckning icke förekomme inom hantverket, där motsva-

rande institut vore förlagsinteckningen. I Kungl. Maj:ts proposition nr 92 till årets riksdag angående fortsatt anslag för ackordslån och stödlån åt jordbrukare hade föreslagits viss ändring av gällande bestämmelser om säkerheten för nämnda lån i syfte att möjliggöra utlämnande av lån utan säkerhet. Kollegium vore av den uppfattningen, att någon fullständig eftergift i fråga om kraven på säkerhet för lånen icke under några förhållanden borde ifrågakomma. Därest lånen skulle kunna utlämnas utan säkerhet, vore det icke minst att befara, att låneansökningarna skulle avsevärt öka i antal, varigenom stora svårigheter skulle uppstå för ett tillfredsställande handhavande av låneverksamheten.

Departementschefen har förklarat sig icke hava annan erinran att göra i fråga om kommerskollegii förslag än att det icke syntes erforderligt att i den blivande kungörelsen i ämnet intaga föreskrift av innehåll att lån i regel ej finge utlämnas till den, vars rörelse öppnats senare än viss angiven tidpunkt. Frågan härom borde avgöras efter omständigheterna i de särskilda fallen. De bestämmelser rörande lånerörelsen, som kommerskollegium i övrigt föreslagit, har departementschefen funnit sig kunna i hudsak biträda.

Departementschefen har vidare förordat, att den lånefond, som för ifrågavarande utlåningsverksamhet skulle komma till stånd, ställdes under statskontorets förvaltning och benämndes »lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare». För ändamålet skulle å riksstaten för budgetåret 1933/1934 bland utgifter för kapitalökning under rubriken »statens utlåningsfonder» ett reservationsanslag anvisas å en miljon kronor. Med hänsyn till att lån ur fonden skola från lyftningsdagen förräntas efter 4,5 procent, borde anslaget i sin helhet täckas av lånemedel och i samband därmed den i riksstatsförslaget upptagna inkomstiteln »övrige lånemedel» i motsvarande grad höjas.

Omhänderhavandet av låneverksamheten skulle uppdragas åt kommerskollegium. Härvid hade från ämbetsverket förutsatts, att särskilda medel anvisades för de för kollegium uppstående merkostnaderna för ökad personal, soliditetsupplysningar, resor m. m. Vidare hade ifrågasatts befogenhet att i särskilda fall tillsätta låneombud i orterna. Särskilt beträffande ackordslånen hade ansetts önskvärt, att sådant ombud kunde förordnas med uppgift bland annat att biträda vederbörande med genomdrivande av ackord. Det för täckande av kollegii kostnader för låneverksamheten erforderliga medelsbehovet hade av kollegium beräknats till 20,000 kronor.

Då ifrågavarande administrationskostnader icke borde bestridas av det lånemedelsanslag, som för lånerörelsen beviljas, har departementschefen föreslagit, att för ändamålet av andra statsinkomster än lånemedel ett extra anslag på 20,000 kronor upptages under tionde huvudtiteln, och därvid förutsatt, att medel från anslaget av Kungl. Maj:t ställas till förfogande först i mån som behovet närmare styrkes. Departementschefen har vidare utgått ifrån att särskilda ortsombud icke skola behöva av kom-

merskollegium anlitas annat än i enstaka undantagsfall, då det gäller åstadkommande av ackordsuppörelser.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft två före avlåtandet av propositionen väckta motioner, den ena, nr 90, inom första kammaren av herrar *J. G. Walles* och *R. Johansson-Dahr* och den andra, nr 311, inom andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte för utlämnande av stödlån till hantverkare för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av 2,000.000 kronor.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande av kommerskollegium.

Kommerskollegium har i sitt den 29 mars 1933 dagtecknade yttrande anfört bland annat, att ifrågavarande motioner anslöte sig såväl i fråga om motivering som hemställan till den av Sveriges hantverksorganisation gjorda, i propositionen omförmälda framställningen. De i motionerna framställda önskemålen hade i huvudsak vunnit beaktande i det av kollegium framlagda förslaget i ämnet. Under erinran jämväl om Kungl. Maj:ts i propositionen nr 221 framställda förslag har kollegium framhållit, att då motionernas syfte, såvitt kollegium kunnat finna, syntes bliva tillfredsställande tillgodosett i händelse av bifall till propositionen, syntes motionerna bliva besvarade genom det beslut, som kunde komma att fattas med anledning av densamma.

Utskottet tillstyrker — i anslutning jämväl till ovannämnda före propositionens avlåtande i ämnet väckta motioner — Kungl. Maj:ts förevarande förslag om inrättande av en lånefond för ackordslån och förlagslån åt hantverkare. Medan från den redan förut befintliga hantverkslånefonden lån utlämnas för anskaffning av arbetsmaskiner m. m., är denna nya fond avsedd att möjliggöra stöd åt hantverkare, som råkat i ekonomiskt betryck under nuvarande kris.

I avseende å det kapitalbelopp, som bör avsättas till fonden, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag att detta bestämmes till det jämväl av kommerskollegium förordade beloppet av 1,000,000 kronor.

Då ej heller vad Kungl. Maj:t beträffande lånevillkor m. m. i förevarande proposition föreslagit givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa.

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt i anledning av de av herrar *Walles* och *Johansson-Dahr* samt *Andersson* i Falkenberg m. fl. väckta motionerna I: 90 och II: 311, må

a) besluta, att en särskild statlig lånefond, benämnd »lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare», skall inrättas, från vilken fond — som skall

Utskottet.

förvaltas av statskontoret — må av kommerskollegium beviljas ackordslån och förlagslån till hantverkare och idkare av mindre industri i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 17 mars 1933 angivna grunder;

b) såsom *kapital för nämnda fond* å riksstaten för budgetåret 1933/1934 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Statens utlåningsfonder» anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av låne-medel;

c) till bestridande av *kostnaderna för den med beviljandet av ackords- och förlagslån åt hantverkare m. fl. förbundna verksamheten* under riksstatens tionde huvudtitel för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

Beträffande Kungl. Maj:ts förslag om höjning av inkomstiteln »Övriga lånemedel» kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Stockholm den 16 maj 1933.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 96.